

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

cywiriad ar tud 10 ar ol cyfarfod mis Hydref 2018 y Cyngor

1. <u>RHEOLAU TRAFODAETHAU MEWN CYFARFODYDD</u>	2
2. <u>YMDDYGIAD AFREOLUS MEWN CYFARFODYDD</u>	4
3. <u>CYFARFODYDD YN GYFFREDINOL</u>	4
4. <u>PWYLLGORAU AC IS BWYLLGORAU</u>	7
5. <u>CYFARFODYDD ARFEROL Y CYNGOR</u>	8
6. <u>CYFARFODYDD ARBENNIG Y CYNGOR, Y PWYLLGORAU AC IS BWYLLGORAU</u>	10
7. <u>CYNIGION BLAENOROL</u>	10
8. <u>PLEIDLEISIO I BENODI</u>	10
9. <u>CYNIGION AR GYFER CYFARFOD LLE BO ANGEN RHOI HYSBYSIAD YSGRIFENEDIG I'R SWYDDOG PRIODOL</u>	11
10. <u>CYNIGION MEWN CYFARFOD LLE NAD OES ANGEN HYSBYSIAD YSGRIFENEDIG</u>	11
11. <u>RHEOLI GWYBODAETH</u>	12
12. <u>COFNODION DRAFFT</u>	12
13. <u>COD YMDDYGIAD AC ESGUSODEBAU</u>	13
14. <u>CWYNION COD YMDDYGIAD</u>	13
15. <u>SWYDDOG PRIODOL</u>	14
16 <u>SWYDDOG ARIANNOL CYFRIFOL, AROLYGYDD ARIANNOL MEWNOL AC ARCHWILYDD MEWNOL</u>	16
17 <u>CYFRIFON A DATGANIADAU CYFRIFYDDU</u>	16
18 <u>RHEOLIADAU ARIANNOL A CHAFFAEL</u>	17
19 <u>DELIO Â MATERION STAFF</u>	18
20 <u>CYFRIFOLDEBAU I DDARPARU GWYBODAETH</u>	19
21 <u>CYFRIFOLDEBAU O DAN DDEDDFWRIAETH GWARCHOD DATA</u>	19
22 <u>CYSYLLTIADAU Â'R WASG/CYFRYNGAU</u>	20
23 <u>GWEITHREDU A SELIO GWEITHREDOEDD CYFREITHIOL</u>	20
24. <u>CYFATHREBU A CHYNGHORWYR BWRDEISTREF SIROL NEU GYNGHORWYR SIR</u>	20
25. <u>CYFYNGIADAU AR WEITHGARWCH CYNGHORWYR</u>	20
26. <u>RHEOLAU SEFYDLOG YN GYFFREDINOL, CWYNION A'R IAITH GYMRAEG</u>	20

(addasiad cyfieithu 8 Tachwedd 2018)

1. RHEOLAU TRAFODAETHAU MEWN CYFARFODYDD

- a Ystyrir cynigion ar yr agenda yn y drefn y maent yn ymddangos oni bai y newidir y drefn yn ôl disgrisiwn cadeirydd y cyfarfod.
- b Ni ddylid symud ymlaen a chynnig (gan gynnwys diwygiad) tan y gwneir y cynnig ac y caiff ei eilio.
- c Gall cadeirydd y cyfarfod ystyried bod cynnig ar yr agenda nad yw wedi'i gynnig gan ei gynigydd wedi'i dynnu yn ôl.
- d Os yw cynnig (gan gynnwys diwygiad) wedi'i eilio, gall gael ei dynnu'n ôl gan y cynigydd gyda chaniatâd yr eilydd a'r cyfarfod yn unig.
- e Diwygiad yw cynnig i ddileu neu ychwanegu geiriau at gynnig. Ni fydd yn negyddu'r cynnig.
- f Os derbynnir diwygiad i'r cynnig gwreiddiol, daw'r cynnig gwreiddiol (fel ei ddiwygio) yn gynnig terfynol lle gellir derbyn diwygiad/diwygiadau pellach.
- g Ni ystyrir diwygiad oni bai y rhoddir hysbysiad ar lafar yn gynnar amdano yn y cyfarfod, ac os bydd cadeirydd y cyfarfod yn gofyn, dylid ei roi'n ysgrifenedig i'r cadeirydd.
- h Gall cynghorydd gynnig diwygiad i'w gynnig ei hun os yw'r cyfarfod yn cytuno ar hyn. Os yw cynnig eisoes wedi'i eilio, gwneir y diwygiad gyda chaniatâd yr eilydd yn y cyfarfod.
- i Os oes mwy nag un diwygiad i gynnig gwreiddiol neu gynnig terfynol, cynigir y diwygiadau yn y drefn yn ôl cyfarwyddyd y cadeirydd.
- j Yn amodol ar reol sefydlog 1(k), dim ond un cynnig y dylid ei gynnig a'i drafod ar y tro, a chadeirydd y cyfarfod fydd yn cyfarwyddo'r drefn hon.
- k Gellir trafod un neu fwy o ddiwygiadau gyda'i gilydd os yw cadeirydd y cyfarfod yn ystyried bod hyn yn hwylus ond dylid pleidleisio ar wahân ar bob diwygiad.
- l Ni all cynghorydd gynnig mwy nag un diwygiad i gynnig gwreiddiol neu gynnig terfynol.
- m Nid oes gan gynigydd diwygiad yr hawl i ymateb ar ddiwedd y drafodaeth amdano.
- n Pan dderbynnir cyfres o ddiwygiadau i gynnig gwreiddiol, bydd gan gynigydd y cynnig gwreiddiol yr hawl i ymateb un ai ar ddiwedd trafodaeth am y diwygiad cyntaf neu ar ddiwedd y drafodaeth gyfan am y cynnig terfynol olaf yn syth cyn y bleidlais.

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

- o Oni bai y caniateir gan gadeirydd y cyfarfod, dim ond unwaith y gall cynghorydd siarad yn ystod trafodaeth am gynnig ac eithrio:
  - i. i siarad am ddiwygiad a gynigiwyd gan gynghorydd arall;
  - ii. i gynnig neu siarad am ddiwygiad arall os yw'r cynnig wedi'i ddiwygio ers iddo siarad ddiwethaf;
  - iii. i wneud mater o drefn;
  - iv. i roi eglurhad personol; neu
  - v. wrth arfer ei hawl i ymateb.

- p Yn ystod trafodaeth am gynnig, gall cynghorydd ymyrryd yn unig ar fater o drefn neu eglurhad personol a dylai'r cynghorydd yr ymyrrwyd arno roi'r gorau i siarad. Dylai cynghorydd sy'n codi mater o drefn nodi'r rheol sefydlog y mae'n ystyried sydd wedi'i thorri neu nodi'r anghysondeb arall yn nhrefodaethau'r cyfarfod sy'n peri pryder iddo.

- q Bydd cadeirydd y cyfarfod yn penderfynu ar fater o drefn a bydd ei ddyfarniad yn derfynol.

- r Pan fydd cynnig yn cael ei drafod, ni ddylid derbyn unrhyw gynnig arall ac eithrio:
  - i. diwygio'r cynnig;
  - ii. parhau i'r mater nesaf;
  - iii. gohirio'r drafodaeth;
  - iv. cynnal pleidlais ar y cynnig;
  - v. gofyn i unigolyn roi'r gorau i siarad neu adael y cyfarfod;
  - vi. cyfeirio cynnig i bwyllgor neu is-bwyllgor ei ystyried;
  - vii. eithrio'r cyhoedd a'r wasg;
  - viii. gohirio'r cyfarfod; neu
  - ix. diarddel rheol/rheolau sefydlog penodol ac eithrio'r rheini sy'n adlewyrchu gofynion statudol gorfodol

- s Cyn y cynhelir pleidlais ar gynnig gwreiddiol neu derfynol, bydd cadeirydd y cyfarfod yn fodlon bod y cynnig wedi'i drafod yn ddigonol a bod symudwr y cynnig dan sylw wedi defnyddio neu ildio'i hawl i ymateb.

- t Gan eithrio cynigion a gynigiwyd o dan reol sefydlog 1(r), dylai cyfraniadau neu areithiau gan gynghorydd ymwneud yn unig â'r cynnig sy'n cael ei drafod ac ni ddylai gymryd yn hwy na 3 munud heb ganiatâd cadeirydd y cyfarfod.

2.YMDDYGIAD AFREOLUS MEWN CYFARFODYDD

- a Ni ddylai unrhyw unigolyn rwystro gweithrediad busnes mewn cyfarfod nac ymddwyn yn dramgwyddus neu'n amhriodol. Os anwybyddir y rheol sefydlog, bydd cadeirydd y cyfarfod yn gofyn i unigolyn/ion o'r fath gymedroli neu wella'u hymddygiad.
- b Os yw unigolyn/ion yn anwybyddu cais cadeirydd y cyfarfod i gymedroli neu wella'u hymddygiad, gall unrhyw gynghorydd neu gadeirydd y cyfarfod gynnig na chaiff yr unigolyn/ion hynny eu clywed rhagor neu eu gwahardd o'r cyfarfod. Os caiff y cynnig ei eilio, cynhelir pleidlais heb drafodaeth.
- c Os caiff penderfyniad a wnaethpwyd o dan reol sefydlog 2(b) ei anwybyddu, gall cadeirydd y cyfarfod gymryd camau rhesymol pellach i adfer trefn neu i symud ymlaen â'r cyfarfod. Gallai hyn gynnwys gwahardd dros dro neu ddod â'r cyfarfod i ben.

3.CYFARFODYDD YN GYFFREDINOL

Cyfarfodydd y Cyngor llawn	●
Cyfarfodydd pwyllgorau	● (os bydd angen)
Cyfarfodydd is-bwyllgorau	● (os bydd angen)

- a **Ni ddylid cynnal cyfarfodydd ar safleoedd sy'n cael eu defnyddio adeg y cyfarfod i gyflenwi alcohol, oni bai nad oes safle arall ar gael am ddim neu am gost resymol.**
- b **Nid yw'r lleiafswm o dri diwrnod clir o rybudd ar gyfer cyfarfod yn cynnwys y diwrnod y cyhoeddwyd y rhybudd, diwrnod y cyfarfod, dydd Sul, diwrnod o wyliau'r Nadolig, diwrnod o wyliau'r Pasg neu ŵyl banc na diwrnod penodol o ddiolchgarwch neu alaru cyhoeddus.**
- c **Nid yw'r lleiafswm o dri diwrnod clir o rybudd cyhoeddus ar gyfer cyfarfod yn cynnwys y diwrnod y cyhoeddwyd y rhybudd na diwrnod y cyfarfod oni bai y trefnir y cyfarfod ar gyfnod hysbysu byrrach**
- d **Bydd y cyfarfodydd yn agored i'r cyhoedd ac eithrio os yw eu presenoldeb yn rhagfarnllyd i les y cyhoedd oherwydd natur gyfrinachol y busnes i'w drafod neu am resymau arbennig eraill. Bydd y penderfyniad i eithrio'r cyhoedd o ran o'r cyfarfod neu'r**

cyfarfod cyfan yn cynnwys rhesymau dros eithrio'r cyhoedd.

- e Gall aelodau'r cyhoedd gyflwyno, ateb cwestiynau a rhoi tystiolaeth mewn cyfarfod lle mae ganddynt yr hawl i fod yn bresennol mewn perthynas â busnes ar yr agenda.
- f Ni ddylai cyfnod amser a ddynodwyd ar gyfer cyfranogiad y cyhoedd mewn cyfarfod yn unol â rheol sefydlog 3(e) fod dros 20 munud oni bai ei fod yn unol â chyfarwyddiadau cadeirydd y cyfarfod.
- g Yn amodol ar orchymyn sefydlog 3(f), ni ddylai aelod o'r cyhoedd siarad am dros 3 munud.
- h Yn unol â rheol sefydlog 3(e), nid yw'n ofynnol ymateb i gwestiwn yn y cyfarfod na dechrau trafodaeth am y cwestiwn. Gall cadeirydd y cyfarfod gyfarwyddo y rhoddir ymateb yn ysgrifenedig neu ar lafar.
- i Dylai unigolyn ddangos pan fydd am siarad.
- j Dylai unigolyn sy'n siarad mewn cyfarfod gyfeirio ei sylwadau at gadeirydd y cyfarfod.
- k Caniateir un person yn unig i siarad ar y tro. Os yw mwy nag un person am siarad, bydd cadeirydd y cyfarfod yn cyfarwyddo trefn y siarad.
- l **Ni chaniateir tynnu ffotograffau, recordio, darlledu na thrawsyrro**
• **gweithdrefnau cyfarfod mewn unrhyw fodd heb ganiatâd**
ysgrifenedig y Cyngor ymlaen llaw.
- m **Rhoddir cyfleusterau rhesymol i'r wasg er mwyn iddi gofnodi'i**
• **hadroddiad o ran o'r cyfarfod neu'r cyfarfod cyfan lle mae ganddi'r**
hawl i fod yn bresennol.
- n **Yn amodol ar reolau sefydlog sy'n nodi i'r gwrthwyneb, gall**
unrhyw beth y mae angen i gadeirydd y cyngor ei awdurdodi, ei
wneud, ei wneud ganddo neu ei wneud yn ei wŷydd yn ei
absenoldeb gael ei wneud gan neu ei wneud yng ngŷydd yr is-
gadeirydd (os oes un)
- o **Y cadeirydd, os yw'n bresennol, fydd yn llywyddu cyfarfod. Os**
yw'r cadeirydd yn absennol o gyfarfod, yr is-gadeirydd, (os yw'n
bresennol), fydd yn llywyddu. Os yw'r cadeirydd a'r is-gadeirydd
yn absennol o gyfarfod, bydd cynghorydd a ddewiswyd gan y
cynghorwyr yn y cyfarfod yn llywyddu'r cyfarfod.
- p **Yn amodol ar fod digon yn y cyfarfod i greu cworwm, penderfynir**
• **ar bob cwestiwn yn y cyfarfod gan fwyafrif y cynghorwyr neu gan**
• **gynghorwyr presennol a chanddynt hawl i bleidleisio a phleidlais.**

- q **Gall cadeirydd y cyfarfod roi pleidlais wreiddiol ar unrhyw fater y cynhelir pleidlais arno, ac os yw'r pleidleisiau'n gyfartal, gall ddefnyddio'i bleidlais fwrw os gwnaeth roi pleidlais wreiddiol ai peidio.**

Gweler rheolau sefydlog 5(i) a (j) isod i weld y rheolau gwahanol sy'n berthnasol wrth ethol cadeirydd y cyngor yng nghyfarfod blynyddol y cyngor.

- r **Oni bai fod rheolau sefydlog yn nodi'n wahanol, pleidleisir ar gwestiwn trwy godi dwylo**, neu balot llofnodedig/cyfrinachol, os mae o leiaf 2 Aelod yn gofyn. **Ar gais cynghorydd, cofnodir y bleidlais ar unrhyw gwestiwn i ddangos a wnaeth pob cynghorydd a oedd yn bresennol ac a bleidleisiodd fwrw'i bleidlais o blaid neu yn erbyn y cwestiwn hwnnw.** Dylid gwneud cais o'r fath cyn symud ymlaen at yr eitem nesaf ar yr agenda

s Dylai cofnodion cyfarfod gynnwys cofnod cywir o'r canlynol:

- i. Amser a lleoliad y cyfarfod;
- ii. Enwau'r cynghorwyr oedd yn brsennol ac unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb oddi wrth gynghorwyr a dderbyniwyd ac a gymeradwywyd.;
- iii. Buddion a ddatganwyd gan gynghorwyr ac aelodau nad ydynt yn gynghorwyr a chanddynt hawl i bleidleisio;
- iv. Caniatau goddefebau (os oes rhai) i gynghorwyr ac aelodau nad ydynt yn gynghorwyr a chanddynt hawl i bleidleisio;
- v. A oedd cynghorydd neu aelod nad yw'n gynghorydd a chanddynt hawl i bleidleisio wedi gadael y cyfarfod pan oedd materion a chanddynt fuddion ynddynt yn cael eu hystyried;
- vi. Os cafwyd sesiwn cyfranogiad cyhoeddus; a
- vii. Y penderfyniadau a wnaethpwyd..

- t **Mae cynghorydd neu aelod nad yw'n gynghorydd a chanddynt hawl i bleidleisio ac a chanddynt fuddiant personol neu sy'n rhagfarnu â mater sy'n cael ei ystyried mewn cyfarfod sy'n cyfyngu ar ei hawl i gymryd rhan mewn trafodaeth neu bleidlais ar y mater hwnnw, neu'n ei rwystro'n gyfan gwbl, yn amodol ar**

rwymedigaethau'r cod ymddygiad a fabwysiadwyd gan y cyngor.

- u **Ni cheir dwyn i ben unrhyw fusnes mewn cyfarfod oni bai fod o leiaf un rhan o dair o gyfanswm nifer aelodau'r cyngor yn bresennol ac ni all cworwm cyfarfod mewn unrhyw achos fod yn llai na pedwar.**

Gweler rheol sefydlog 4d(viii) ar gyfer cworwm cyfarfod pwyllgor neu is-bwyllgor.

- v **Os yw cyfarfod heb gworwm neu os yw'n datblygu i fod heb gworwm yna ni cheir dwyn i ben unrhyw fusnes a dylid dod â'r cyfarfod i ben.** Dylid gohirio'r materion ar yr agenda i gyfarfod arall.

w Ni ddylai cyfarfod bara'n hwy na 3 awr

4.PWYLLGORAU AC IS BWYLLGORAU

- a **Oni bai fod y cyngor yn pennu fel arall, gall pwyllgor benodi is-bwyllgor a chaiff cylch gorchwyl ac aelodau'r pwyllgor eu pennu gan y pwyllgor.**
- b **Gall aelodau pwyllgor gynnwys aelodau nad ydynt yn gynghorwyr oni bai ei fod yn bwyllgor sy'n rheoleiddio ac yn rheoli cyllid y cyngor.**
- c **Oni bai fod y cyngor yn pennu fel arall, gall pob aelod o bwyllgor cynghori ac is-bwyllgor y pwyllgor cynghori fod yn aelodau nad ydynt yn gynghorwyr.**
- d Gall y cyngor benodi pwyllgorau sefydlog neu bwyllgorau eraill yn ôl yr angen, a:
  - i. bydd yn pennu eu cylch gorchwyl;
  - ii. bydd yn pennu nifer y cyfarfodydd ac amser cyfarfodydd y pwyllgor sefydlog hyd ddyddiad cyfarfod blynyddol nesaf y cyngor llawn;
  - iii. bydd yn rhoi caniatâd i bwyllgor, ac eithrio o ran cyfarfodydd arferol pwyllgor, bennu nifer y cyfarfodydd a'u hamserau;
  - iv. bydd, yn amodol ar reolau sefydlog 4(b) a (c), yn penodi ac yn pennu cyfnodau swydd aelodau pwyllgor o'r fath;
  - v. gall, yn amodol ar reolau sefydlog 4(b) a (c), benodi a phennu

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

cyfnodau swydd eilyddion pwyllgor y mae eu rôl yw cymryd lle'r aelodau arferol mewn cyfarfod pwyllgor os yw aelodau arferol y pwyllgor yn cadarnhau â'r Swyddog Priodol 3 diwrnod cyn y cyfarfod na allant fod yn bresennol;

- vi. bydd, ar ôl penodi aelodau pwyllgor sefydlog, yn penodi cadeirydd y pwyllgor sefydlog;
- vii. bydd yn caniatáu i bwyllgor ac eithrio'r pwyllgor sefydlog, benodi ei gadeirydd ei hun yng nghyfarfod cyntaf y pwyllgor;
- viii. bydd yn pennu lle, gofynion hysbysu a chworwm ar gyfer cyfarfod pwyllgor ac is-bwyllgor na fydd yn llai na thri
- ix. bydd yn penderfynu os gall y cyhoedd gymryd rhan mewn cyfarfod pwyllgor;
- x. bydd yn penderfynu os caiff y cyhoedd a'r wasg fynychu cyfarfodydd is-bwyllgor ac yn pennu'r gofynion ar gyfer hysbysu'r cyhoedd ymlaen llaw, os oes rhai, ar gyfer cyfarfodydd is-bwyllgor;
- xi. bydd yn penderfynu a all y cyhoedd gymryd rhan mewn cyfarfod o'r is-bwyllgor y mae ganddynt hawl i'w fynychu; a
- xii. gall ddiddymu pwyllgor neu is-bwyllgor.

5.CYFARFODYDD ARFEROL Y CYNGOR

- a **Mewn blwyddyn pan fydd etholiad, cynhelir cyfarfod blynyddol y cyngor ar neu cyn pen 14 diwrnod yn dilyn y diwrnod y mae'r cyngorwyr newydd yn ymgymryd â'u swyddi.**
- b **Mewn blwyddyn lle nad oes etholiad, cynhelir cyfarfod blynyddol cyngor ar ddiwrnod ym mis Mai yn ôl cyfarwyddyd y cyngor.**
- c **Os na phennir amser arall, cynhelir cyfarfod blynyddol y cyngor am 7:30pm.**
- d **Yn ogystal â chyfarfod blynyddol y cyngor, gellir cynnal unrhyw nifer o gyfarfodydd arferol mewn blwyddyn ar ddyddiadau ac amserau yn ôl cyfarwyddyd y cyngor.**
- e **Y busnes cyntaf i'w gynnal yng nghyfarfod blynyddol y cyngor fydd ethol cadeirydd ac is-gadeirydd (os o gwbl) y cyngor.** Ni ellir ethol Aelod yn Gadeirydd neu Is Gadeirydd y Cyngor gyda llai na dwy flynedd o wasanaeth fel Aelod o'r Cyngor, gall hyn fod yn wasanaeth parhaol neu doredig. Os digwydd iddi fod yn flwyddyn Etholiad a phob aelod yn newydd i'r Cyngor, bydd y Clerc yn gofyn am gyngor Un Llais Cymru ynglŷn â'r ffordd ymlaen.

- f **Bydd cadeirydd y cyngor, oni bai ei fod wedi ymddiswyddo neu'n cael ei ddiarddel, yn parhau yn ei swydd a bydd yn llywyddu'r cyfarfod blynyddol tan i'w olynydd gael ei ethol yng nghyfarfod blynyddol nesaf y cyngor.**
- g **Bydd is-gadeirydd y cyngor, os oes un, oni bai ei fod yn ymddiswyddo neu'n cael ei ddiarddel, yn parhau yn ei swydd tan yn syth ar ôl ethol cadeirydd y cyngor yng nghyfarfod blynyddol nesaf y cyngor.**
- h **Yn ystod blwyddyn etholiad, os nad yw cadeirydd presennol y cyngor wedi'i ail-ethol yn aelod o'r cyngor, bydd yn llywyddu'r cyfarfod tan i gadeirydd olynol y cyngor gael ei ethol. Ni fydd gan gadeirydd presennol y cyngor bleidlais wreiddiol mewn perthynas ag ethol cadeirydd newydd y cyngor ond mae'n rhaid iddo roi pleidlais fwrw os yw nifer y pleidleisiau'n gyfartal.**
- i **Yn ystod blwyddyn etholiad, os yw cadeirydd presennol y cyngor wedi'i ail-ethol yn aelod o'r cyngor, bydd yn llywyddu'r cyfarfod tan i gadeirydd olynol y cyngor gael ei ethol. Gallai ddefnyddio pleidlais wreiddiol mewn perthynas ag ethol cadeirydd newydd y cyngor ac mae'n rhaid iddo roi pleidlais fwrw os yw nifer y pleidleisiau'n gyfartal.**
- j Yn dilyn ethol cadeirydd y cyngor ac is-gadeirydd (os o gwbl) y cyngor yng nghyfarfod blynyddol y cyngor, dylai busnes y cyfarfod blynyddol gynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i hyn):
- i. **Mewn blwyddyn etholiad, cadeirydd y cyngor a chynghorwyr i ddarparu ffurflen derbyn swydd oni bai fod y cyngor yn penderfynu gwneud hyn yn ddiweddarach. Mewn blwyddyn lle nad oes etholiad, cadeirydd y cyngor i ddarparu ffurflen derbyn swydd oni bai fod y cyngor yn penderfynu gwneud hyn yn ddiweddarach.**
  - ii. Adolygu unrhyw trefniadau dirprwyo i bwyllgorau, is-bwyllgorau, staff ac awdurdodau lleol eraill;
  - iii. Adolygu cylch gorchwyl unrhyw pwyllgorau;
  - iv. Penodi aelodau i unrhyw bwyllgorau presennol;
  - v. Penodi unrhyw bwyllgorau newydd yn unol â rheol sefydlog 4 ;
  - vi. Adolygu cynrychiolaeth ar gyrff allanol neu weithio gyda nhw a threfniadau ar gyfer adrodd yn ôl;
  - vii. Pennu amser a man cyfarfod cyfarfodydd arferol y cyngor llawn hyd at a chan gynnwys cyfarfod blynyddol nesaf y cyngor llawn.

**6.CYFARFODYDD ARBENNIG Y CYNGOR, Y PWYLLGORAU AC IS
BWYLLGORAU**

- a **Gall cadeirydd y cyngor alw cyfarfod arbennig y cyngor ar unrhyw adeg.**
- b **Os nad yw cadeirydd y cyngor yn galw cyfarfod arbennig o'r cyngor neu ei fod yn gwrthod galw cyfarfod arbennig cyn pen saith diwrnod o gael cais ysgrifenedig gan ddau gynghorydd i wneud hynny, gall unrhyw ddau gynghorydd alw cyfarfod arbennig o'r cyngor. Mae'n rhaid i'r hysbysiad cyhoeddus sy'n nodi amser, lle ac agenda cyfarfod o'r fath gael ei lofnodi gan y ddau gynghorydd.**
- c Gall cadeirydd pwyllgor (neu is- bwyllgor) alw cyfarfod arbennig o'r pwyllgor
- d Os nad yw cadeirydd pwyllgor (neu is-bwyllgor) yn galw cyfarfod arbennig neu ei fod yn gwrthod galw cyfarfod cyn pen saith diwrnod o gael cais gan ddau aelod o'r pwyllgor (neu is-bwyllgor) i wneud hynny, gall unrhyw ddau aelod o'r pwyllgor (neu is bwyllgor) alw cyfarfod arbennig o'r pwyllgor (neu is bwyllgor.)

7.CYNIGION BLAENOROL

- a Ni ddylai cynnig gael ei wrthdroi cyn pen chwe mis ac eithrio un ai trwy gynnig arbennig, lle mae'n rhaid rhoi hysbysiad ysgrifenedig gan ddim llai na saith cynghorydd i'r Swyddog Priodol yn unol â rheol sefydlog 9, neu drwy gynnig a gynigiwyd yn unol ag argymhelliad pwyllgor neu is-bwyllgor.
- b Pan fod cynnig a gynigiwyd yn unol â rheol sefydlog 7(a) wedi'i waredu, ni ellir cynnig unrhyw gynnig tebyg am chwe mis arall.

8.PLEIDLEISIO I BENODI

- a Os oes dros ddau unigolyn wedi'u henwebu am swydd i'w llenwi gan y cyngor ac nid yw yr un o'r unigolion hynny wedi cael mwyafrif y pleidleisiau o'u plaid, caiff enw'r unigolyn a chanddo'r nifer leiaf o bleidleisiau ei dynnu o'r rhestr a chynhelir pleidlais arall. Bydd y broses hon yn parhau tan i unigolyn gael mwyafrif y pleidleisiau o'i blaid. Os oes pleidlais gyfartal, gall cadeirydd y cyfarfod ddefnyddio'i bleidlais fwrw i ddatrys hyn.

**9.CYNIGION AR GYFER CYFARFOD LLE BO ANGEN RHOI HYSBYSIAD
YSGRIFENEDIG I'R SWYDDOG PRIODOL**

- a Bydd cynnig yn ymwneud â chyfrifoldebau'r cyfarfod y cyflwynwyd ar ei gyfer a bydd mewn unrhyw amgylchiad yn ymwneud â pherfformiad swyddogaethau, pwerau a rhwymedigaethau statudol y cyngor neu fater sy'n effeithio'n arbennig ar ardal y cyngor neu'i phreswylwyr.
- b Ni ellir cyflwyno unrhyw gynnis gydag oblygiad polisi terfynol neu ariannol mewn cyfarfod onid yw'r mater ar yr agenda ~~ae~~ neu oni roddodd y cynigydd hysbysiad ysgrifenedig o'i eiriad i'r Swyddog Priodol o leiaf saith diwrnod llawn cyn y cyfarfod. Nid yw dyddiau llawn yn cynnwys diwrnod yr hysbysiad na diwrnod y cyfarfod.
- c Gall y Swyddog Priodol, cyn cynnwys cynnig ar yr agenda, a dderbyniwyd yn unol a rheol sefydlog 9(b), gywiro gwallau gramadegol neu deipio amlwg yng ngeiriad y cynnig.
- d Os yw'r Swyddog Priodol yn credu nad yw ystyr geiriad cynnig a dderbyniwyd yn unol â rheol sefydlog 9(b) yn glir, caiff y cynnig ei wrthod nes bod cynigydd y cynnig yn ei ail-gyflwyno'n ysgrifenedig i'r Swyddog Priodol fel ei fod yn ddealladwy o leiaf 5 diwrnod llawn cyn y cyfarfod.
- e Os yw geiriad cynnig arfaethedig yn cael ei ystyried yn amhriodol, bydd y Swyddog Priodol yn trafod gyda chadeirydd y cyfarfod arfaethedig neu, fel y bo'n briodol, y cynghorwyr a gynullodd y cyfarfod, i ystyried a fydd y cynnig yn cael ei gynnwys ar yr agenda neu'n cael ei wrthod.
- f Bydd penderfyniad y Swyddog Priodol, ar ol ymgynghori gyda'r Cadeirydd, ar gynnwys y cynnig ar yr agenda ai peidio yn derfynol.
- g Cofnodir cynigion a dderbyniwyd a chânt eu rhifo yn nhrefn eu derbyn.
- h Cofnodir cynigion a gafodd eu gwrthod mewn llyfr i'r perwyl hwnnw ac fe gynhwysir esboniad am eu gwrthod gan y Swyddog Priodol mewn cysylltiad a'r Cadeirydd .

**10.CYNIGION MEWN CYFARFOD LLE NAD OES ANGEN HYSBYSIAD
YSGRIFENEDIG**

- a Gellir cynnig y cynigion canlynol mewn cyfarfod heb orfod anfon hysbysiad ysgrifenedig at y Swyddog Priodol:
  - i. cywiro gwall yng nghofnodion drafft cyfarfod;
  - ii. cynnig pleidlais;
  - iii. gohirio ystyried cynnig;
  - iv. cyfeirio cynnig at bwyllgor neu is-bwyllgor penodol;

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

- v. penodi unigolyn i lywyddu mewn cyfarfod;
- vi. newid trefn y materion ar yr agenda;
- vii. parhau i'r mater nesaf ar yr agenda;

- viii. gofyn am adroddiad ysgrifenedig;
- ix. penodi pwyllgor neu is-bwyllgor a'u haelodau;
- x. ymestyn y cyfyngiadau amser i siarad;
- xi. eithrio'r wasg a'r cyhoedd o gyfarfod oherwydd gwybodaeth gyfrinachol neu sensitif sy'n rhagfarnllyd i les y cyhoedd;
- xii. peidio â chlywed rhagor gan gynghorydd neu aelod o'r cyhoedd;
- xiii. eithrio cynghorydd neu aelod o'r cyhoedd am ymddygiad afreolus;
- xiv. gwahardd y cyfarfod dros dro;
- xv. gwahardd rheol sefydlog penodol (oni bai ei bod yn adlewyrchu gofynion statudol);
- xvi. gohirio'r cyfarfod; neu
- xvii. dod â chyfarfod i ben.

11.RHEOLI GWYBODAETH

Gweler hefyd reol sefydlog 20.

- a **Bydd y Cyngor yn trefnu ac adolygu camau technegol a sefydliadol i gadw'n ddiogel wybodaeth (gan gynnwys data personol) a gedwir ganddo ar bapur ac yn electronig. Bydd y cyfryw drefniadau yn cynnwys penderfynu pwy gaiff fynediad at ddata personol ac amgryptio data personol.**
- b **Bydd y Cyngor yn trefnu ac adolygu polisïau ar gyfer cadw a dinistrio'n ddiogel yr holl wybodaeth (gan gynnwys data personol) a gedwir ganddo ar bapur ac yn electronig. Bydd polisi cadw'r Cyngor yn cadarnhau am ba gyfnod y caiff gwybodaeth (gan gynnwys data personol) ei chadw neu os nad yw hynny'n bosib y meini prawf a ddefnyddir i bennu'r cyfnod hwn (e.e. Deddf Cyfyngu 1980).**
- c **Ni fydd yr agenda, y papurau sy'n cefnogi'r agenda a chofnodion cyfarfod yn datgelu nac yn tanseilio mewn unrhyw ffordd arall wybodaeth gyfrinachol na data personol heb gyfiawnhad cyfreithiol.**
- d **Ni fydd cynghorwyr, staff, contractwyr ac asiantwyr y Cyngor yn datgelu gwybodaeth gyfrinachol na data personol heb gyfiawnhad cyfreithiol.**

12.COFNODION DRAFFT

- a Ystyrir bod cofnodion wedi'u darllen os yw cofnodion drafft cyfarfod blaenorol wedi'u cyflwyno i gynghorwyr ynghyd â'r agenda i fynd i'r cyfarfod lle byddant yn cael eu cymeradwyo o ran eu cywirdeb.

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

- b Ni fydd trafodaeth am gofnodion drafft cyfarfod blaenorol ac eithrio mewn perthynas â'u cywirdeb. Cynigir cywiro gwall yn y cofnodion drafft yn unol â rheol sefydlog 10(a)(i).
- c Caiff cywirdeb cofnodion drafft, gan gynnwys unrhyw ddiwygiad(au) a wnaethpwyd iddynt, eu cadarnhau gan benderfyniad a chaiff ei lofnodi gan gadeirydd y cyfarfod a bydd yn gofnod cywir o'r cyfarfod y mae'r cofnodion yn berthnasol iddo.
- a Os nad yw cadeirydd y cyfarfod yn ystyried bod y cofnodion yn gofnod cywir o'r cyfarfod y maent yn berthnasol iddo, bydd yn llofnodi'r cofnodion ac yn cynnwys paragraff fel y canlynol neu i'r un perwyl:

"Nid yw cadeirydd y cyfarfod hwn yn credu bod cofnodion cyfarfod y ( ) a gynhaliwyd ar [dyddiad] mewn perthynas â ( ) yn gofnod cywir ond ni ategwyd ei farn gan y cyfarfod ac mae'r cofnodion wedi'u cadarnhau fel cofnod cywir o'r trafodaethau."
- e Yn unol a rheol sefydlog 20 (a) ac yn dilyn dod i benderfyniad sy'n cadarnhau cywirdeb cofnodion cyfarfod, bydd y cofnodion drafft neu recordiadau o'r cyfarfod y mae cofnodion wedi'u cymeradwyo'n bodoli yn cael eu dinistrio.

13.COD YMDDYGIAD AC ESGUSODEBAU

Gweler hefyd reol sefydlog 3(s)

- a **Bydd cynghorwyr ac aelodau nad ydynt yn gynghorwyr a chanddynt hawl i bleidleisio yn dilyn y cod ymddygiad a fabwysiadwyd gan y cyngor.**
- b Bydd pob cynghorydd a phobl heb fod yn gynghorwyr a chanddynt hawliau pleidleisio yn cael hyfforddiant ar y cod ymddygiad o fewn chwe mis i gyflwyno eu ffurflen derbyn swydd.
- c **Bydd rhaid cyflwyno esgusodebau yn ysgrifenedig i bwyllgor safonau'r Cyngor Sir** cyn gynted â phosibl cyn y cyfarfod lle mae angen yr esgusodeb ar ei gyfer

14.CWYNION COD YMDDYGIAD

- a Wedi cael gwybod gan y Cyngor Sir ei fod yn delio â chwyn fod cynghorydd neu berson sy heb fod yn gynghorydd a chanddynt hawl pleidleisio wedi torri cod ymddygiad y Cyngor, bydd y Swyddog Priodol, yn amodol ar reol 11, yn adrodd hyn i'r Cyngor.
- b Pan mae'r hysbysiad yn orchymyn sefydlog 14(a) yn ymwneud â chwyn a wnaed gan y Swyddog Priodol, bydd y Swyddog Priodol yn rhoi

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

gwybod am hyn i Gadeirydd y Cyngor, a bydd y Cadeirydd yn enwebu aelod arall o'r staff i ymgymryd â dyletswyddau'r Swyddog Priodol o ran y gŵyn hyd nes y cafodd ei phenderfynu.

- c Gall y Cyngor:
- i. ddarparu gwybodaeth neu dystiolaeth lle y mae angen datgeliad o'r fath er mwyn sicrhau bod y gŵyn yn cael ei hymchwilio neu oherwydd bod hynny'n ofynnol yn ôl y gyfraith;
  - ii. geisio gwybodaeth sy'n berthnasol i'r gŵyn oddi wrth y person neu gorff a chanddynt gyfrifoldeb statudol i ymchwilio'r mater;
  - iii. indemnio'r cynghorydd neu berson heb fod yn gynghorydd a chanddo/i hawliau pleidleisio o ran ei g/chostau cyfreithiol cysylltiol ac mae'n rhaid i unrhyw indemnïad o'r fath gael ei gymeradwyo gan gyfarfod o'r Cyngor.

15.SWYDDOG PRIODOL

- a Y Swyddog Priodol fydd naill ai (i) y clerc neu (ii) aelod(au) staff eraill a enwebwyd gan y Cyngor i gyflawni gwaith y Swyddog Priodol pan mae'r Swyddog Priodol yn absennol.
- b Bydd y Swyddog Priodol:
- i. **o leiaf dri diwrnod llawn cyn cyfarfod o'r cyngor, pwyllgor neu is-bwyllgor:**
    - yn rhoi i gynghorwyr, yn bersonol neu drwy'r post yn eu preswylfeydd, wŷs wedi'i lofnodi yn cadarnhau'r amser, y lle a'r agenda: ac yn
    - yn darparu, mewn lle amlwg, hysbysiad cyhoeddus o amser, lle ac agenda (ar yr amod y cafodd yr hysbysiad cyhoeddus gydag agenda cyfarfod arbennig o'r Cyngor a gynullwyd gan gynghorwyr ei lofnodi ganddynt) ac yn cyhoeddi'n electronig hysbysiad o amser a lle, ac i'r graddau y bo hynny'n ymarferol resymol, unrhyw ddogfennau yn gysylltiedig â'r materion a drafodir yn y cyfarfod onid ydynt yn ymwneud â mater sy'n debygol o gael ei ystyried yn breifat neu pe bai eu datgelu yn groes i unrhyw gyflawniad.
- Gweler rheol sefydlog 3(b) i weld ystyr dyddiau llawn ar gyfer cyfarfod o'r cyngor llawn a rheol sefydlog 3 (c) i weld ystyr dyddiau llawn ar gyfer cyfarfod pwyllgor;*
- ii. yn amodol ar reol sefydlog 9, cynnwys ar yr agenda yr holl gynigion yn y drefn y'u derbyniwyd oni roddodd cynghorydd hysbysiad

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

- ysgrifenedig o leiaf 5 diwrnod llawn cyn y cyfarfod yn cadarnhau ei f/bod yn ei dynnu'n ôl;
- iii. **yn galw cyfarfod o'r cyngor llawn ar gyfer ethol Cadeirydd newydd i'r Cyngor, a hynny oherwydd y daeth ei swydd yn wag;**
  - iv. **yn hwyluso trefniadau i alluogi etholwyr llywodraeth leol i archwilio'r llyfr cofnodion;**
  - v. **yn derbyn a chadw copiâu o is-ddeddfau a wnaed gan awdurdodau lleol eraill;**
  - vi. yn cadw ffurflenni derbyn swyddi gan gynghorwyr;
  - vii. yn cadw copi o gofrestr buddiannau pob cynghorydd;
  - viii. yn cynorthwyo gydag ymateb i geisiadau a wnaed o dan ddeddfwriaeth rhyddid gwybodaeth a hawliau y gellir eu defnyddio o dan ddeddfwriaeth gwarchod data 1998, yn unol â pholisïau a gweithdrefnau perthnasol y Cyngor;
  - ix. yn gweithredu fel Rheolwr Data'r Cyngor
  - x. cael ac anfon gohebiaeth a hysbysiadau cyffredinol ar ran y cyngor ac eithrio lle ceir penderfyniad i'r gwrthwyneb;
  - xi. yn cynorthwyo gyda threfnu, storio, cael mynediad at, diogelwch a dinistrio gwybodaeth a gedwir gan y Cyngor ar bapur ac yn electronig yn amodol ar ofynion deddfwriaeth rhyddid gwybodaeth a diogelu data a gofynion cyfreithiol eraill (e.e. Deddf Cyfyngu 1980);;
  - xii. yn trefnu fod gweithredoedd cyfreithiol yn cael eu cyflawni;
Gweler hefyd reol sefydlog 23;
  - xiii. yn trefnu neu'n rheoli awdurdodi, cymeradwyo a chyfarwyddo'n ddiymdroi unrhyw daliadau i'w gwneud gan y Cyngor yn unol â'i reoliadau ariannol;
  - xiv. yn cofnodi pob cais cynllunio y cafodd y Cyngor wybod amdanynt ac ymateb y Cyngor o fewn y cofnodion;
  - xv. bydd y Clerc yn hwyluso cyfarfod arbennig y Cyngor os yw natur mater cynllunio yn gofyn am ystyriaeth cyn cyfarfod nesaf y cyngor;
  - xvi. yn rheoli mynediad at wybodaeth am y Cyngor trwy'r cynllun cyhoeddiadau; ac
  - xvii. yn cadw sêl y Cyngor (os oes un) na chaiff ei ddefnyddio heb wneud penderfyniad i'r perwyl hwnnw.

Gweler hefyd reol sefydlog 23.

**16.SWYDDOG ARIANNOL CYFRIFOL, AROLYGYDD ARIANNOL MEWNOL AC
ARCHWILYDD MEWNOL**

- a Rhaid adolygu'r swyddi hyn a'u penodi'n flynyddol, yn ôl pob tebyg yn y Cyfarfod Blynyddol.

17.CYFRIFON A DATGANIADAU CYFRIFYDDU

- a Mae "arferion priodol" mewn rheolau sefydlog yn cyfeirio at fersiwn ddiweddaraf Llywodraethu ac Atebolrwydd i Gynghorau Lleol yng Nghymru – Arweiniad i Ymarferwyr”
- b Mae'n rhaid i bob taliad gan y cyngor gael ei awdurdodi, ei gymeradwyo a'i dalu yn unol â'r gyfraith, arferion priodol a rheoliadau ariannol y cyngor.
- c Ym mhob Cyfarfod y Cyngor, bydd y Clerc/Swyddog Ariannol Cyfrifol yn rhoi datganiad i bob cynghorydd o dderbynebaw a thaliadau'r Cyngor ar gyfer pob mis. Dylid cyfeirio at reoliadau Ariannol y Cyngor ynglyn â adroddiadau cyllidebol ac adroddiadau / rol yr Arolygydd Ariannol Mewnol..
- d Cyn gynted â phosibl yn dilyn diwedd y flwyddyn ariannol ar 31 Mawrth, bydd y Clerc/Swyddog Ariannol Cyfrifol yn rhoi:
- i. datganiad i bob cynghorydd sy'n crynhoi derbyniadau a thaliadau'r Cyngor (neu incwm a gwariant) ar gyfer y flwyddyn hyd hynny er gwybodaeth; a
  - ii. i'r Cyngor datganiadau cyfrifo am y flwyddyn yn ffurf Adran 1 y ffurflen trefn lywodraethol ac atebolrwydd flynyddol, fel sy'n ofynnol yn ôl arferion priodol, i'w hystyried a'u cymeradwyo .
- e Caiff datganiadau cyfrifo diwedd blwyddyn eu paratoi yn unol ag arferion priodol a chan ddefnyddio'r ffurf o gyfrifon a bennir gan y Cyngor (derbyniadau a gwariant, neu incwm a gwariant) ar gyfer blwyddyn hyd at 31 Mawrth. Cyflwynir drafft ddatganiad trefn lywodraethol ac atebolrwydd blynyddol cyflawn i bob cynghorydd o leiaf 14 diwrnod cyn y disgwylir iddo gael ei gymeradwyo gan y Cyngor. Cyflwynir datganiad trefn lywodraethol ac atebolrwydd blynyddol y Cyngor, sy'n cael ei archwilio'n allanol, gan gynnwys y datganiad trefn lywodraethol blynyddol, i'r Cyngor i'w ystyried a'i gytuno'n ffurfiol yn unol a gofynion yr Archwiliwr Allanol.

18.RHEOLIADAU ARIANNOL A CHAFFAEL

- a Bydd y cyngor yn ystyried ac yn cymeradwyo rheoliadau ariannol a luniwyd gan y Clerc/Swyddog Ariannol Cyfrifol, a fydd yn cynnwys trefniadau mwy manwl sy'n ymwneud â'r canlynol:
- i. cadw cofnodion cyfrifyddu a systemau o reoliadau mewnol;
  - ii. asesu a rheoli risgiau ariannol a wynebir gan y cyngor;
  - iii. gwaith yr archwiliwr mewnol annibynnol yn unol ag arferion priodol a bydd yn cael adroddiadau rheolaidd gan yr archwiliwr mewnol, a bydd hyn yn ofynnol ddim llai nag unwaith y flwyddyn;
  - iv. Rôl yr Arolygydd Ariannol Mewnol;
  - v. Adroddiadau monitro'r Gyllideb;
  - vi. arolygu a chopio gan gynghorwyr ac etholwyr lleol cyfrifon y cyngor a/neu orchmynion taliadau and
  - vii. yn amodol ar reolau sefydlog 18(e) ac (f) a ddylai contractau yr amcangyfrifwyd eu bod werth llai na £20,000 neu oherwydd amgylchiadau arbennig gael eu heithrio o broses dendro neu ymarferiad caffael .
- b Bydd rheoliadau ariannol yn cael eu hadolygu'n rheolaidd ac o leiaf bob blwyddyn i sicrhau eu bod yn gweddu i'w pwrpas.
- c Yn amodol ar ofynion ychwanegol yn rheoliadau ariannol y Cyngor, bydd y broses dendro ar gyfer contractau i gyflenwi nwyddau, deunyddiau, gwasanaethau neu gyflawni gwaith yn cynnwys, man lleiaf, y camau canlynol::
- i. bydd manyleb ar gyfer y nwyddau, deunyddiau, gwasanaethau neu waith i'w gyflawni yn cael ei pharatoi;
  - ii. bydd gwahoddiad i dendro yn cael ei baratoi i gadarnhau (i) manyleb y Cyngor (ii) yr amser, y dyddiad a'r cyfeiriad ar gyfer cyflwyno tendrau (iii) dyddiad ymateb ysgrifenedig y Cyngor i'r tendr a (iv) gwahardd darpar gontractwyr rhag cysylltu â chynghorwyr neu staff i annog neu gefnogi eu tendr y tu allan i'r broses a nodwyd;
  - iii. bydd y gwahoddiad i dendro yn cael ei hysbysebu mewn papur lleol ac mewn unrhyw fodd arall sy'n briodol;
  - iv. cyflwynir tendrau yn ysgrifenedig mewn amlen dan sêl wedi'i marcio wedi'i chyfeirio at y Swyddog Priodol;

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

- v. bydd tendrau'n cael eu hagor gan y Swyddog Priodol ym mhresenoldeb o leiaf un cynghorydd wedi'r dyddiad cau ar gyfer cyflwyno tendrau;
  - vi. bydd tendrau'n cael eu hadrodd a'u hystyried gan bwyllgor priodol y Cyngor neu bwyllgor neu is-bwyllgor y dirprwywyd cyfrifoldeb iddo.
- d Nid oes rheidrwydd ar y Cyngor, na phwyllgor nac is-bwyllgor y dirprwywyd cyfrifoldeb iddo i ystyried tendrau, i dderbyn y tendr sy'n cynnig y pris isaf.
- e **Bydd contract cyhoeddus a reoleiddir gan Reoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 ag iddynt werth amcangyfrifedig o fwy na £181,302 ar gyfer contract gwasanaeth neu gyflenwad cyhoeddus neu fwy na £4,551,413 ar gyfer contract gwaith cyhoeddus (neu drothwyon eraill a bennir gan y Comisiwn Ewropeaidd bob dwy flynedd ac a gyhoeddir yng Nghyfnodolyn Swyddogol yr Undeb Ewropeaidd (OJEU)) yn cydymffurfio â'r gweithdrefnau caffael perthnasol a gofynion eraill yn Rheoliadau Contractau Cyhoeddus 2015 sy'n cynnwys hysbysebu'r cyfle contract ar wefan Contracts Finder ac yn OJEU.**
- f **Bydd contract cyhoeddus yn ymwneud â chyflenwi nwy, gwres, trydan, dŵr yfed, gwasanaethau trafndiaeth neu wasanaethau post i'r cyhoedd; neu ddarparu porthladd neu faes awyr; neu archwilio neu ar gyfer alldynnu nwy, olew neu danwydd solet ag iddo werth amcangyfrifedig o fwy na £363,424 ar gyfer contract cyflenwi, gwasanaethau neu gynllunio; neu fwy na £4,551,413 ar gyfer contract gwaith; neu £820,370 ar gyfer contract gwasanaethau cymdeithasol a gwasanaethau penodol eraill (neu drothwyon eraill a bennir gan y Comisiwn Ewropeaidd bob dwy flynedd ac a gyhoeddir yn OJEU) yn cydymffurfio â'r gweithdrefnau caffael perthnasol a gofynion eraill yn Rheoliadau Contractau Cyfleustodau 2016.**

19. DELIO Â MATERION STAFF

- a Mae mater sy'n ymwneud yn bersonol ag aelod o staff sy'n cael ei ystyried gan gyfarfod cyngor yn amodol ar reol sefydlog 11.
- b Yn amodol ar bolisi y cyngor ynghylch absenoldebau o'r gwaith, bydd Clerc y Cyngor yn rhoi gwybod i gadeirydd y cyngor, neu os nad yw'r cadeirydd ar gael yr is-gadeirydd (os oes un) am absenoldeb oherwydd salwch neu reswm arall, a bydd yr unigolyn hwnnw'n rhoi gwybod am absenoldeb o'r fath i'r cyngor yn ei gyfarfod nesaf.
- c Bydd Cadeirydd y cyngor neu yn ei absenoldeb, yr is-gadeirydd fydd, ar ôl penderfynu ar hyn, yn cynnal adolygiad o berfformiad a gwerthusiad gwaith y Clerc. Dylid cyflwyno'r adolygiadau a'r gwerthusiad yn

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

ysgrifenedig ac mae'n amodol ar gymeradwyaeth trwy benderfyniad gan y cyngor.

- d Yn amodol ar bolisi y cyngor o ran delio â chwynion, bydd Clerc y cyngor yn cysylltu â chadeirydd y cyngor, neu yn ei absenoldeb, is-gadeirydd y cyngor ynghylch cwyn anffurfiol neu ffurfiol, a dylid adrodd yn ôl am y mater hwn a'i gynyddu trwy benderfyniad y cyngor.
- e Yn amodol ar bolisi y cyngor o ran delio â chwynion, os yw cwyn anffurfiol neu ffurfiol a godwyd gan y Clerc yn ymwneud â chadeirydd neu is-gadeirydd y cyngor, dylid dweud hyn wrth aelod arall o'r cyngor, a bydd yn adrodd yn ôl ar y mater hwn trwy benderfyniad y cyngor.
- f Bydd unrhyw unigolyn sy'n gyfrifol am ran neu holl reolaeth staff yn trin cofnodion ysgrifenedig pob cyfarfod sy'n ymwneud â'u perfformiad, gallu, cwynion neu faterion disgyblu yn gyfrinachol ac yn ddiogel.
- g Yn unol â rheol sefydlog 11(a), bydd gan bersonau a chanddynt gyfrifoldebau rheoli llinell hawl i weld cofnodion staff y cyfeirir atynt yn rheol sefydlog 19(f)

20. CYFRIFOLDEBAU I DDARPARU GWYBODAETH

Gweler hefyd reol sefydlog 21.

- a **Yn unol â deddfwriaeth rhyddid gwybodaeth, bydd y Cyngor yn cyhoeddi gwybodaeth yn unol â'i gynllun cyhoeddiadau ac yn ymateb i geisiadau am wybodaeth sydd ym meddiant y Cyngor.**

21. CYFRIFOLDEBAU O DAN DDEDDFWRIAETH GWARCHOD DATA

((Nid yw'r rhestr isod yn hollgynhwysol).

Gweler hefyd reol sefydlog 11..

- a **Gall y Cyngor yn penodi Swyddog Gwarchod Data . Y clerch fydd y Rheolwr Data yn absenoldeb Swyddog Gwarchod Data.**
- b **Bydd gan y Cyngor bolisiau a gweithdrefnau i ymateb i unigolyn sy'n defnyddio hawliau statudol ynghylch ei ddata/data personol .**
- c **Bydd gan y Cyngor bolisi ysgrifenedig ar gyfer ymateb i a rheoli achos o dorri amodau rheoli data personol.**
- d **Bydd y Cyngor yn cadw cofnod o'r holl achosion o dorri amodau trin data personol yn cynnwys y ffeithiau ynghylch yr achos o dorri amodau trin data personol, ei effeithiau a'r camau lliniarol a gymerwyd.**
- e **Bydd y Cyngor yn gofalu fod yr holl wybodaeth a gyflwynwyd yn ei hysbysiad(au) preifatrwydd mewn ffurf hygyrch hwylus a'i bod yn cael ei chadw'n gyfredol.**
- f **Bydd y Cyngor yn cadw cofnod ysgrifenedig o'i weithgarwch prosesu.**

22.CYSYLLTIADAU Â'R WASG/CYFRYNGAU

- a Bydd ceisiadau oddi wrth y wasg neu gyfryngau eraill am sylw neu ddatganiad llafar neu ysgrifenedig gan y Cyngor, ei gynghorwyr neu staff yn cael eu trin gan y Clerc mewn cydweithrediad a'r Cadeirydd.

23. GWEITHREDU A SELIO GWEITHREDOEDD CYFREITHIOL

Gweler hefyd reolau sefydlog 15(b)(xii) ac (xvii).

- a Ni ddylid cyflawni gweithred gyfreithiol ar ran y cyngor oni bai yr awdurdodir hynny trwy benderfyniad.
- b **Yn amodol ar reol sefydlog 23(a), gall unrhyw ddau gynghorydd lofnodi, ar ran y Cyngor, unrhyw weithred sy'n gyfreithiol ofynnol a bydd y Swyddog Priodol yn dyst i'w llofnodion.**

Mae'r uchod yn berthnasol i Gyngor heb sêl cyffredin.

**24.CYFATHREBU A CHYNGHORWYR BWRDEISTREF SIROL NEU
GYNGHORWYR SIR**

- a Anfonir gwahoddiad i fynychu cyfarfod o'r Cyngor i Gynghorydd Sir sy'n cynrychioli ardal y Cyngor.

25.CYFYNGIADAU AR WEITHGARWCH CYNGHORWYR

- a. Oni bai yr awdurdodir hynny trwy benderfyniad, ni ddylai'r un cynghorydd:
- archwilio unrhyw dir a/neu safle lle mae gan y cyngor yr hawl neu ddyletswydd i'w archwilio; neu
  - roi gorchmynion, cyfarwyddiadau neu gyfeiriadau.

26.RHEOLAU SEFYDLOG YN GYFFREDINOL, CWYNIION A'R IAITH GYMRAEG

- a Gall rhan o reol sefydlog neu reol gyfan, ac eithrio un sy'n cyfuno gofynion statudol gorfodol, gael ei hatal trwy benderfyniad sy'n ymwneud ag ystyried eitem ar agenda cyfarfod.
- b Dylid gwneud cynnig i ychwanegu neu amrywio neu ddirymu un neu ragor o reolau sefydlog y cyngor, ac eithrio un sy'n cyfuno gofynion statudol gorfodol trwy gynnig arbennig, a bydd angen rhoi'r hysbysiad ysgrifenedig gan ddim llai na 7 cynghorydd i'r Swyddog Priodol yn unol â rheol sefydlog 9.
- c Bydd y Swyddog Priodol yn darparu copi o reolau sefydlog y cyngor i gynghorydd cyn gynted â phosibl.
- d Bydd penderfyniad cadeirydd y cyfarfod o ran cais am reolau sefydlog yn y cyfarfod yn derfynol.

CYNGOR CYMUNED LLANDDAROG RHESTR O REOLAU SEFYDLOG
YN SEILIEDIG AR FODEL NALC 2018 A FABWYSIADWYD MEDI 2018

- e Caiff cwynion eu trin yn unol â pholisi'r Cyngor.
- f Bydd cyfarfodydd a chofnodion y Cyngor yn ddwyieithog. Bydd offer cyfieithu ar gael. Gwneir cyfeiriad at Bolisi Iaith Gymraeg y Cyngor
- g Lle bydd y gair 'ysgrifenedig' yn ymddangos yn y rheolau sefydlog bydd hyn hefyd yn cynnwys gohebiaeth a anfonwyd yn electronig.

LLOFNOD Y CADEIRYDD:

LLOFNOD Y CLERC: